

ПРОБ 98

11.11.1980

И 907

ПРОБ 2020

АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР

ПРОБ 98

ІСТОРІЯ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР

книга друга

ГОЛОВНА
РЕДАКЦІЯ
УКРАЇНСЬКОЇ
РАДЯНСЬКОЇ
ЕНЦИКЛОПЕДІЇ
АН УРСР

Інститут
біології і медицини
БІБЛІОТЕКА

№ 21535

КИЇВ
1967

ІНСТИТУТ БІОЛОГІЇ ПІВДЕННИХ МОРІВ

Інститут біології південних морів створено в 1963 р. на базі Севастопольської, Карадазької та (з 1964 р.) Одеської біологічних станцій.

Очолує інститут В. О. Водяницький.

Міститься інститут в Севастополі.

Севастопольська біологічна станція була організована в 1871—1872 рр. за рішенням першого з'їзду російських природодослідників та лікарів (1869 р.). У її створенні брали активну участь такі видатні біологи, як О. О. Ковалевський, І. І. Мечников, І. М. Сеченов, В. В. Заленський, Л. С. Ценковський. Протягом наступних 20 років співробітники станції провели важливі дослідження і описали природу Чорного моря (В. М. Ульянов, С. М. Переяславцева, О. О. Остроумов та ін.). Станція стала важливим опорним пунктом для роботи вчених з інших міст. У 1892 р. станцію передано у відання Петербурзької Академії наук. Директором станції обрано О. О. Ковалевського. В 1896—1897 рр. для станції збудовано спеціальне приміщення з акваріумом. Зросла кількість вчених, що приїздили з інших міст, а також студентів, що проходили тут виробничу практику. Станція почала відігравати велику роль у підготовці молодих кадрів біологів. У 1902 р. директором станції став В. В. Заленський. В цей період С. О. Зернов поклав початок гідробіологічним дослідженням на Чорному морі. З 1915 р. станція тимчасово припинила свою діяльність. У 1920 р., після відновлення в Криму Радянської влади, роботу станції поновлено під керівництвом В. М. Нікітіна. Станція розгорнула дослідження по вивченню біології планктону і гідрохімії Чорного моря, брала участь у комплексних океанографічних експедиціях, організованих професором Ю. М. Шокальським. Під керівництвом Л. І. Якубової відновились відомі студентські практикуми. Директором у цей час був М. В. Насонов, в 1929—1941 рр.— С. О. Зернов. У 1934 р. станція організувала першу Всесоюзну конференцію по вивченню Чорного моря, яка підбила підсумки проведених досліджень та намітила програму дальших робіт. У тому ж році було створено лабораторії фізіології, мікробіології та біохімії. Екологічні дослідження станції набували дедалі більш експериментального характеру. Розгорнулись роботи по вивченню макрофітів та фітопланктону, біології риб і дельфінів, по кількісному аналізу зообентосу, по з'ясуванню біологічної структури та продуктивності Чорного моря, було переглянуто ряд важливих питань його гідрологічної будови та гідрохімічного режиму.

В 1938 р. станцію включено до складу Зоологічного інституту АН СРСР. Керував станцією Б. О. Зенкович. На початку Великої Вітчизняної війни більшість працівників станції було евакуйовано в східні райони країни. В 1945 р. (директор — В. О. Водяницький) почалась відбудова приміщень станції, зруйнованих під час війни. В 1946 р. станція відновила експедиційні роботи на Чорному морі. Розгорнулись дослідження по вивченню фітопланктону та продуктивності, а також мікробіології моря.

Будинок Інституту біології південних морів.

У 1952 р. станція брала участь у міжвідомчих тривалих дослідженнях на Чорному морі. З 1958 р. разом з іншими радянськими інститутами вона розпочала серію експедицій на Середземному і Червоному морях з метою одержання порівняльних кількісних даних про розвиток життя і продуктивність цих морів. У 1960—1961 рр. співробітники станції брали участь у дослідженнях продуктивності Атлантичного океану і Червоного моря. З 1929 р. регулярно видавались «Труды Севастопольской биологической станции».

Карадазьку біологічну станцію створено в 1914 р. на кошти лікаря Т. І. Вяземського. Першим директором був О. Ф. Слудський (1914—1926 рр.). Спочатку дослідження станції мали геологічне та ботанічне спрямування. В 1926 р., після неодноразових змін у підпорядкуванні, Карадазьку станцію передано у відання Наркомосвіти УРСР, її керівником призначено В. Л. Паулі. Робота станції набула гідробіологічного напрямку, було опубліковано ряд праць про фауну Чорного моря та екологію морських організмів.

З 1937 р. Карадазька станція перейшла у відання Академії наук Української РСР і плідно працювала під керівництвом К. О. Виноградова (директор з 1935 р.). З 1917 р. видавались «Труды Карадагской биологической станции». Після включення станції до складу Інституту біології південних морів (1963 р.) район станції було оголошено заповідною територією. Дослідження набули дещо нового напрямку — розпочалось вивчення процесів фотосинтезу первинної продукції моря. В 1965 р. завідуючим Карадазьким відділенням інституту призначено О. В. Чепурнова.

Одеську біологічну станцію створено в 1954 р. (директор — К. О. Виноградов) спочатку як базу Інституту гідробіології АН УРСР для вивчення приморських водойм, гирл річок, контактних зон моря та

суходолу. Станція за короткий час розгорнула різноманітні дослідження органічного світу північно-західної частини Чорного моря. В 1962 р. проведено експедиційні дослідження в Каспійському морі. Було створено (Ю. П. Зайцев) новий напрям — вивчення гіпонейстону; виконано дослідження по гідробіології Чорного моря, його проток та лиманів. З 1959 р. виходив збірник «Наукові записки Одеської біологічної станції». В 1964 р. Одеську біологічну станцію було включено до складу Інституту біології південних морів; керівником Одеського відділення інституту було призначено К. О. Виноградова.

В 1967 р. Інститут біології південних морів має такі відділи: гідрології і гідрохімії, планктону, бентосу, нектону, фізіології, радіобіології, біології обростань; лабораторії: макрофітів, санітарної біології, ізотопного обміну, структури динаміки угруповань, екології риб. В Одеському відділенні інституту такі відділи: екологічної біогеографії, біохімії, гіпонейстону; в Карадазькому відділенні — відділ експериментальної гідробіології та лабораторія фотосинтезу. Інститут має два науково-дослідні судна — «Академік О. Ковалевський» та «Миклухо-Маклай».

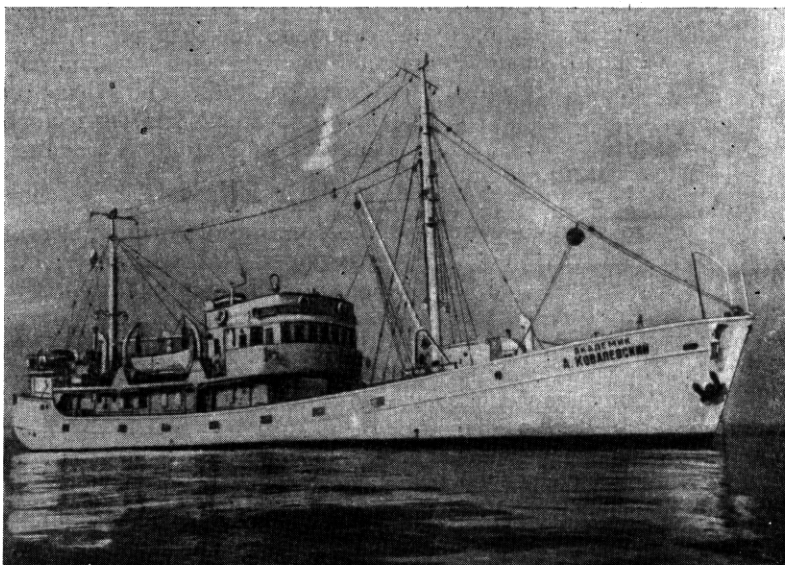
Основні наукові завдання інституту: вивчення розподілу і кількісного розвитку живих організмів у південних морях і океанах, встановлення закономірностей біологічної продуктивності моря, вивчення екології морських організмів, фотосинтезу морських рослин, радіобіології моря, біоніки, дослідження обростань і розроблення заходів боротьби з ними.

Інститут біології південних морів підтримує різнобічні творчі наукові зв'язки з установами АН УРСР, АН СРСР, а також з організаціями інших відомств. Інститут провадить спільні дослідження з понад 50 науково-дослідними установами. Встановлено тісні творчі зв'язки з інститутами АН УРСР: морським гідрофізичним, зоології, мікробіології, фізіології, гідробіології; інститутами Академії наук СРСР — океанології, зоологічним, ботанічним, фізіології, морфології тварин, мікробіології, цитології, фізики та іншими; рядом відомчих науково-дослідних установ, зокрема Всесоюзним науково-дослідним інститутом рибного господарства, Азово-чорноморським інститутом рибного господарства і океанографії, Державним інститутом мінеральних пігментів.

У справі підготовки кадрів та наукових контактів інститут працює у співдружності з університетами Києва, Одеси, Харкова, Москви, Ленінграда, Ростова-на-Дону, Кишинєва та іншими.

Значне місце в діяльності інституту посідає питання розвитку зв'язків з науковими установами Середземноморського басейну. Вони здійснюються, зокрема, під час експедицій на науково-дослідному судні «Академік О. Ковалевський». В цей період встановлено безпосередні зв'язки з ученими зарубіжних морських інститутів і дослідних станцій Югославії, Греції, Італії, Монако, Алжіру, Тунісу, Франції, ОАР. У 1964—1965 рр. інститут провів спільну радянсько-кубинську експедицію, під час якої встановлено тісні наукові контакти з Академією наук Куби та Інститутом океанології в Гавані, створення якого провадилося з участю Інституту біології південних морів. Інститут біології

Науково-дослідне судно «Академік О. Ковалевський» Інституту біології південних морів.

південних морів є організатором ряду широких наукових нарад, а його науковці беруть активну участь в багатьох республіканських, всесоюзних і міжнародних нарадах, конференціях, симпозіумах. Інститутом, наприклад, проведено нараду на тему «Фізіологічні основи екології водних тварин» (Севастополь, 1965 р.), симпозіум молодих вчених з питань морської біології (Севастополь, 1966 р.); науковці інституту брали участь в III науковій конференції по хімії моря (Москва, 1965 р.), IV Всесоюзній зоогеографічній конференції (Одеса, 1966 р.), II Міжнародному океанографічному конгресі (Москва, 1966 р.), XX Конгресі Міжнародної Ради по вивченню Середземного моря (Бухарест, 1966 р.), Міжнародному симпозіумі по радіоекологічних процесах нагромадження (Стокгольм, 1966 р.) та інших.

Література: Виноградов К. О. Карадазька біологічна станція в системі Академії наук УРСР (1937—1947). «Вісник АН УРСР», 1947, № 5; Карадагская биологическая станция Академии наук Украинской ССР. (К возобновлению деятельности станции после войны). «Природа», 1947, № 10; Водяницкий В. А. Семьдесят пять лет Севастопольской биологической станции. «Труды Севастопольской биологической станции», 1948, т. 6; Водяницкий В. А. К девяностолетию Севастопольской биологической станции. «Труды Севастопольской биологической станции», 1963, т. 16.

ІНСТИТУТ БОТАНІКИ

Інститут ботаніки Академії наук УРСР — комплексна установа, центр ботанічних досліджень Української РСР.

Міститься інститут в Києві.

Інститут ботаніки створено в 1931 р. на базі Ботанічного кабінету (музею) і Гербарію Академії наук, що функціонував з 1921 р., та